

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ (1999-2003)

α') «Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός της Βιβλιοθήκης-Αρχείου του Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας»: Πρόγραμμα στο πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ (1996-2000)

Ολοκληρώθηκε από την εταιρεία ELIDOC η αναδρομική καταλογογράφηση με το σύστημα ADVANCE του έντυπου υλικού της Βιβλιοθήκης (18.000 περ. εγγραφές). Ολοκληρώθηκε η δημιουργία και η δοκιμαστική λειτουργία των Βάσεων Δεδομένων των επιμέρους αρχείων του Κέντρου σε κοινό εσωτερικό δίκτυο. Έγιναν προσθήκες και διορθώσεις στις ήδη καταχωρημένες εγγραφές στον ηλεκτρονικό κατάλογο της Βιβλιοθήκης του Κέντρου.

Επίσης δημιουργήθηκε (1999) η ιστοσελίδα (σελίδα WEB) του Κέντρου για το Διαδίκτυο (INTERNET), η οποία άρχισε να λειτουργεί μόλις ολοκληρώθηκε το Δίκτυο της Ακαδημίας Αθηνών (2000).

Στις 23 Φεβρουαρίου 2000 έγινε παρουσίαση των αποτελεσμάτων του Προγράμματος «Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός της Βιβλιοθήκης του Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας» (Μέγαρο Ακαδημίας Αθηνών) από τη Διευθύντρια, τους ερευνητές και τους συνεργάτες του Κέντρου (ειδικά παραδείγματα για την κάθε βάση δεδομένων, φάκελος, πρόγραμμα, διαφάνειες κ.λπ.) σε συνεργασία με τις εταιρείες πληροφορικής ΣΥΣΤΕΜΑ και ELIDOC, ενώπιον εκπροσώπων του Υπουργείου Παιδείας, της Επιτροπής Παρακολούθησης του ΕΠΕΑΕΚ, της Διοικήσεως της Ακαδημίας Αθηνών, ακαδημαϊκών και εκπροσώπων του επιστημονικού κόσμου.

Παρουσίαση του Προγράμματος «Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός της Βιβλιοθήκης του Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας» (Ζάππειο Μέγαρο, 5-10 Δεκεμβρίου 2000) πραγματοποιήθηκε επίσης στο πλαίσιο της ημερίδας «1996-1999: ΕΠΕΑΕΚ. Έργο σταθμός και αφετηρία», που οργάνωσε το Υπουργείο Παιδείας και το Κοινωνικό Πλαίσιο Στήριξης. Την ευθύνη για την παρακολούθηση της εκθέσεως και τη λειτουργία του περιπτέρου είχαν αναλάβει οι συνεργάτες του Κέντρου Μαριλένα Παπαχριστοφόρου (συντονίστρια), Αφροδίτη Σαμαρά (βιβλιοθηκονόμος) και Ανθούλα Μπάκολη (υπεύθυνη γραμματείας).

β') Πρόγραμμα «ΣΑΠΦΩ» (1998-2000)

Το Πρόγραμμα αυτό αποτελεί μέρος ευρύτερου προγράμματος που διεξάγει το Ινστιτούτο Επεξεργασίας Λόγου (ΙΕΛ) και αφορά στη δημιουργία δίσκων πυκνής εγγραφής με εικόνα (CDROM) για τα νησιά Λέσβος, Άνδρος, Μύκονος-Δήλος, Νάξος, Πάρος και Σαντορίνη. Το Κέντρο είχε αναλάβει και παρέδωσε σε τελική επεξεργασμένη μορφή υλικό, που αφορά στη λαογραφία των νησιών αυτών. Στο πλαίσιο του Προγράμματος εξασφάλισε εξοπλισμό (κάμερες, φωτογραφικές μηχανές, μαγνητόφωνα για τις αποστολές του) και έχει χρηματοδοτήσει επιτόπιες έρευνες για την συγκέντρωση υλικού και την κινηματογράφηση λαογραφικών φαινομένων και εκδηλώσεων.

γ') «Δημιουργία ηλεκτρονικού καταλόγου ενεργών εργαστηρίων παραδοσιακής βιοτεχνίας» (1997-2000) σε συνεργασία με τον ΕΟΜΜΕΧ.

Συνεχίστηκε το Πρόγραμμα «Δημιουργία ηλεκτρονικού καταλόγου ενεργών εργαστηρίων παραδοσιακής βιοτεχνίας», το οποίο είχε ως στόχο τη συγκέντρωση υλικού για τον υλικό βίο και ιδιαίτερα τις παραδοσιακές βιοτεχνίες που λειτουργούσαν και ορισμένες συνεχίζουν να λειτουργούν τα τελευταία χρόνια στον ελληνικό χώρο. Με τη βοήθεια του Προγράμματος έχει αγοραστεί επίσης συμπληρωματικός ηλεκτρονικός εξοπλισμός κυρίως για τις επιτόπιες έρευνες του Κέντρου. Στο πλαίσιο του Προγράμματος πραγματοποιήθηκε:

Συμπλήρωση ερωτηματολογίων (περίπου 500) από τις φιλόλογους, μεταπτυχιακές φοιτήτριες της Λαογραφίας: Παναγιώτα Αδριανοπούλου (Πελοπόννησος), Γεωργία Χαρακοπούλου (Θεσσαλία), Μαρία Μπομποτά (Αιτωλοακαρνανία), Ελένη Μπαζίνη, Βασιλική Κοκκινάκη (Εύβοια), καθώς και από τον ερευνητή του Κέντρου Παναγιώτη Καμηλάκη, την αρχαιολόγο Λουίζα Καραπιδάκη και τη συντηρήτρια Ελένη Κίττα. Μικρό αριθμό ερωτηματολογίων συμπλήρωσαν οι Μαρία Καλτσά, Άννα Κυδώνη, Ζωή Αναγνωστοπούλου, Αγγελική Σαλάπα κ.ά.

Ταξινόμηση των ερωτηματολογίων και συμπλήρωση των σχετικών καταλόγων κατά περιοχή και κλάδο έγινε από την Ελεονώρα Θλιβίτου, μεταπτυχιακή φοιτήτρια της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου.

Απομαγνητοφώνηση ηχογραφημένου υλικού από επιτόπιες λαογραφικές έρευνες για το Πρόγραμμα.

Εισαγωγή των στοιχείων στη Βάση Δεδομένων από την Ελεονώρα Θλιβίτου, την Ειρήνη Αβραμοπούλου και τον Αντώνη Κουτούπη, φοιτητές του Τμήματος Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου.

Αποτέλεσμα του Προγράμματος υπήρξε η συγκέντρωση στο Κέντρο με επιτόπια έρευνα, την οποία διεξήγαγαν κυρίως ερευνητές με σύμβαση έργου στις περιοχές: Δυτ. Μακεδονία, Θεσσαλία, Επτάνησα, Στερεά Ελλάδα, Πελο-

πόννησο και Κρήτη, 500 πολυσέλιδων ερωτηματολογίων με πληροφοριακό υλικό για βιοτεχνικά εργαστήρια παραδοσιακής χειροτεχνίας και τεχνικές, καθώς και πλούσιο φωτογραφικό υλικό και συνεντεύξεις, το οποίο θα αξιοποιήσει ερευνητικά το ΚΕΕΛ.

δ') Πρόγραμμα "RAPHAEL": Το Ελληνικό Μουσείο της Ελιάς στα Καψαλιανά Αρκαδίου Ρεθύμνης (1997-1999)

Το ευρωπαϊκό Πρόγραμμα "Raphael" διεξάγεται σε συνεργασία με το Μουσείο της Ελιάς της γαλλικής πόλεως Nyons, το Ινστιτούτο Κοινωνικών Σπουδών της Ισπανίας και τον αρχιτέκτονα Μύρωνα Τουπογιάννη. Το Κέντρο Λαογραφίας έχει αναλάβει την επιστημονική υποστήριξη του υπό ίδρυση Μουσείου. Για την τεκμηριωμένη επιστημονική υποστήριξη του ανατέθηκε σε ειδικούς η μελέτη του θέματος της ελιάς και του ελαίου διαχρονικά από την αρχαιότητα (Παν. Φάκλαρης, αρχαιολόγος, καθηγητής Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ζήσης Μπόνιας, αρχαιολόγος - αρχαιολογικό Μουσείο Καβάλας, Βασιλική Σταματοπούλου, αρχαιολόγος, επιστημονική συνεργάτης της πανεπιστημιακής ανασκαφής της Βεργίνας), τη βυζαντινή περίοδο (Δημ. Τσουγκαράκης, καθηγητής Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου), τη βενετοκρατία (Νικ. Καραπιδάκης, αναπλ. καθηγητής Ιστορίας Ιονίου Πανεπιστημίου), την τουρκοκρατία (Ευαγγελία Μπαλτά, ιστορικός του ΕΙΕ) και τη νεότερη περίοδο (Παναγ. Καμηλάκης, ερευνητής του Κέντρου και Λουίζα Καραπιδάκη, αρχαιολόγος). Επίσης ανατέθηκε στον δρ.α μηχανικό Γ. Παρχαρίδη να συντάξει και να παραδώσει μελέτη για τα ελαιотριβεία στην Κρήτη. Οι μελέτες εκδίδονται από το Κέντρο Λαογραφίας σε ιδιαίτερο τόμο υπό τον τίτλο «Ελαιοσοδεία».

Στο πλαίσιο του ίδιου Προγράμματος το Κέντρο Λαογραφίας οργάνωσε και πραγματοποίησε διεθνές επιστημονικό συνέδριο με θέμα: « Η ελιά και το λάδι από την αρχαιότητα έως σήμερα» στις 1 και 2 Οκτωβρίου 1999, στο Μέγαρο της Ακαδημίας Αθηνών, και δεύτερο επιστημονικό συνέδριο με θέμα: «Η ελιά και το λάδι στον χώρο και τον χρόνο» στις 24-26 Νοεμβρίου 2000, στην Πρέβεζα, σε συνεργασία με το εκεί Ίδρυμα «Ακτία Νικόπολις» (βλ. Συνέδρια). Παράλληλα το ΚΕΕΛ προετοίμασε και εξέδωσε με την οικονομική στήριξη του Υπουργείου Γεωργίας τα Πρακτικά και των δύο συνεδρίων σε δύο ογκώδεις τόμους το έτος 2003.

ε') «Δημιουργία Αρχείου του Παραδοσιακού Πολιτισμού των Ελλήνων της Βορείου Ηπείρου, του Καυκάσου και της Ουκρανίας» (1998 -)

Το Κέντρο Ερευνής της Ελληνικής Λαογραφίας διαθέτει υλικό για τον λαϊκό πολιτισμό του ελληνικού χώρου, καθώς και του μικρασιατικού Ελληνισμού.

Διαθέτει όμως ελάχιστα στοιχεία για τον λαϊκό πολιτισμό ενός μεγάλου τμήματος του Ελληνισμού που κατοικεί στη Βόρειο Ήπειρο αλλά και τον μακρινό Καύκασο και την Ουκρανία. Έτσι με ιδιαίτερο ενδιαφέρον δέχθηκε προτάσεις για τη συγκέντρωση υλικού για τον πολιτισμό των Ελλήνων των παραπάνω περιοχών, όπου ακόμη υπάρχουν στοιχεία για την ελληνική ταυτότητα. Με τη βοήθεια ερευνητών από τις εν λόγω περιοχές, που ζουν στην Ελλάδα, συνέταξε Πρόγραμμα καταγραφής με επιτόπια και αρχαιολογικά έρευνα στοιχείων που αφορούν στη λαϊκή παράδοση: τραγούδια, παραδόσεις, παραμύθια, ενδυμασία, κατοικία, επαγγέλματα, διατροφή κ.ά. Το Πρόγραμμα συνεχίζεται.

στ') «Δημιουργία Βάσης Δεδομένων για τους εθνοτοπικούς συλλόγους-σωματεία στην Αθήνα και την επαρχία» (1998 -)

Συνεχίζεται το Πρόγραμμα δημιουργίας Βάσης Δεδομένων για τους εθνοτοπικούς συλλόγους-σωματεία στην Αθήνα και την επαρχία. Παράλληλα σχεδιάζεται η οργάνωση συνεδρίου για την ιστορία και την προσφορά τους στη μελέτη και διάσωση του λαϊκού πολιτισμού.

ζ') Μουσείο του Άρτου στην Αμφίκλεια Φθιώτιδας (1998-2003)

Το Κέντρο Λαογραφίας ενίσχυσε επιστημονικά τις προσπάθειες του Λαογραφικού Συλλόγου της Αμφίκλειας να δημιουργήσει το μοναδικό στην Ελλάδα Μουσείο για την ιστορία του άρτου, από την καλλιέργεια των δημητριακών έως την ποιαλία των διαφόρων ειδών άρτου στον ευρύτερο χώρο της Ανατολικής Στερεάς Ελλάδος. Η Διευθύντρια του Κέντρου επισκεφθήκε επανειλημμένα την Αμφίκλεια, πραγματοποίησε σχετική ομιλία ως προσκεκλημένη του Δήμου και του Λαογραφικού Συλλόγου, προκειμένου να ενημερώσει τους κατοίκους για τη σκοπιμότητα και τη σημασία δημιουργίας ενός μονοθεματικού μουσείου και όχι μιας ακόμη λαογραφικής μουσειακής συλλογής, όπως ήταν ο αρχικός τοπικός σχεδιασμός. Σε συνεργασία με τις ειδικές συνεργάτιδες του Κέντρου Λουίζα Καραπαδάκη και Έλενα Κίττα (αρχικά) δόθηκαν οι απαραίτητες οδηγίες για τη συντήρηση των ανακεμένων και τη διευθέτηση του χώρου. Η αρχιτεκτονική μελέτη του μουσειακού χώρου στο κτήριο του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου ανατέθηκε από τον Σύλλογο στην εταιρεία Αρχιτεκτονοφιλία. Παράλληλα καταβάλλονται προσπάθειες να διατεθεί από τον Δήμο Αμφίκλειας η οικία Σκλαβούνου (κατοικία του αιμνήστου καθηγητού της Ιατρικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, αξιόλογο κτήριο τοπικής παραδοσιακής αρχιτεκτονικής), προκειμένου να χρησιμοποιηθεί ως μόνιμος χώρος του Μουσείου του Άρτου.

Στις 23 Νοεμβρίου 2001 πραγματοποιήθηκε στην Αμφίκλεια ενώπιον των τοπικών αρχών (Νομάρχη Φθιώτιδας, Δημάρχου Αμφίκλειας κ.ά. Δημάρχων

της περιοχής και πολιτιστικών φορέων) και του Επόπτη του, ακαδημαϊκού κ. Πάνου Λιγομενίδη, παρουσίαση της μουσειολογικής και αρχιτεκτονικής μελέτης. Μίλησε η Διευθύντρια του Κέντρου Αικατερίνη Πολυμέρου-Καμηλάκη. Η μουσειολόγος, μόνιμη συνεργάτις του Κέντρου Λουίζα Καραπαδάκη επιμελήθηκε τη δημιουργία ταινίας μικρού μήκους «Ούλα είναι 'φάδια της κοιλιάς και το ψωμί στημόνι», καθώς και θέμα για την παραδοσιακή παρασκευή του ψωμιού(video) και πρόγραμμα εικονικής πραγματικότητας του χώρου του «Μουσείου του Άρτου» για τις ανάγκες της παρουσίασης της πορείας εργασιών δημιουργίας του Μουσείου στο ευρύ κοινό της Αμφίκλειας.

η) Πρόγραμμα έκδοσης γαμηλίων ασμάτων της Θεσσαλίας (1996-2000)

Συνεχίστηκε μέχρι το 1999 το Πρόγραμμα από την ερευνήτρια - μουσικό Γ. Μαρία Ανδρουλάκη, η οποία συνεργάστηκε με τη συνταξιούχο πλέον ερευνήτρια του Κέντρου Άννα Παπαμαχαίη - Κουτρούμπα.

θ) Το Κέντρο είχε υποβάλει το έτος 1999 πρόταση για συμμετοχή σε ευρωπαϊκό Πρόγραμμα προστασίας ηχητικού υλικού από πειρατία μέσω του διαδικτύου (R.A.A.). Η πρόταση έχει εγκριθεί και το Κέντρο έχει περιληφθεί στους εταίρους του Προγράμματος με το ποσό των 16.000.000 δραχμών, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιήσει για τη συνέχιση της εργασίας αναγραφής του μουσικού υλικού στο Στούντιο, καθώς και για την εξασφάλιση της παρουσίας ενός ατόμου ή μιας εταιρείας συντήρησης του ηλεκτρονικού συστήματος που έχει δημιουργηθεί έως τώρα. Η Επιτροπή Ερευνών δεν αποδέχθηκε την ένταξή του στα Προγράμματα της λόγω των δυσκολιών διαχείρισής του.

ι') «Παραλογές και Νεοελληνικό Θέατρο» (2000-2001)

Πρόγραμμα καταγραφής των θεατρικών έργων που έχουν ως πηγή έμπνευσης παραλογές. Το πρόγραμμα ανατέθηκε στον δρα θεατρολόγο Γεώργιο Πεφάνη.

ια') Πρόγραμμα φωτογραφικής αποτυπώσεως και εκδόσεως του μουσικού κώδικος αρ. 2406 της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος

Με πρωτοβουλία του ακαδημαϊκού κ. Νικολάου Κονομή, το Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας, σε συνεργασία με το Κέντρον Ερεύνης του Μεσαιωνικού και Νέου Ελληνισμού, προχωρεί ήδη στην έκδοση του χειρόγραφου κώδικος αρ. 2406 της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος, που θα πραγματοποιηθεί στα πλαίσια της διεθνούς σειράς *Monumenta Musicae Byzantinae*. Την ευθύνη της εκδόσεως θα έχουν οι Ευστάθιος Μακρής, ερευνητής - μουσικολόγος του

Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας, και Ιωάννης Παπαθανασίου, επίκουρος καθηγητής του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Η σειρά *Monumenta Musicae Byzantinae* ξεκίνησε τη δεκαετία του 1930 με έδρα την Κοπεγχάγη και τελεί υπό την αιγίδα της Διεθνούς Ακαδημαϊκής Ενώσεως (Union Académique Internationale). Η συμβολή της υπήρξε καθοριστική για την προώθηση της επιστημονικής έρευνας στον χώρο της βυζαντινής μουσικής, αφού έκανε προσιτά στη διεθνή επιστημονική κοινότητα σημαντικότερα τεκμήρια αυτής της μακραίωνης μουσικής παράδοσης, ενώ παράλληλα αποτέλεσε το πλαίσιο για την έκδοση ειδικών μουσικολογικών εργασιών πάνω στο ίδιο αντικείμενο. Η δε ίδρυση της υποσειράς *Corpus Scriptorum de Re Musica*, τη δεκαετία του 1980 στη Βιέννη, δημιούργησε τις προϋποθέσεις για μια ολοκληρωμένη έκδοση των βυζαντινών μουσικοθεωρητικών συγγραμμάτων.

Το ενδιαφέρον της κύριας σειράς των *Monumenta* εστιάστηκε στην «κλασική» λεγόμενη περίοδο της βυζαντινής μουσικής, δηλαδή στην περίοδο από τον 10ο μέχρι και τον 13ο ή τις αρχές του 14ου αιώνα και στα τότε συναντώμενα μουσικά χειρόγραφα, ήτοι κυρίως Ειρημολόγια, Σπυρηράκια και Κοντακάκια. Δεν έγιναν καθόλου εκδόσεις από τον χώρο της επώνυμης μελοποιίας (14ος-15ος αιώνας), όπως αυτή αποτυπώνεται στους σχετικούς χειρόγραφους κώδικες της εποχής, τις λεγόμενες Παπαδικές. Ο ερευνητής που θα θελήσει να ανατρέξει, για παράδειγμα, σε μία σύνθεση του Ιωάννη Κουκουζέλη ή του Μανουήλ Χρυσάφη, δεν έχει στη διάθεσή του καμία απολύτως έκδοση αυτού του ρεπερτορίου και θα πρέπει να αναζητήσει τα ίδια τα χειρόγραφα στις βιβλιοθήκες όπου βρίσκονται. Πολύ δε περισσότερο, όταν κάποιος ενδιαφερθεί για το ρεπερτόριο της μεταβυζαντινής περιόδου, που αποτελεί συνέχεια ή μετεξέλιξη της βυζαντινής μουσικής κληρονομιάς.

Το ύστερο βυζαντινό και το μεταβυζαντινό ρεπερτόριο εκκλησιαστικής μουσικής βρίσκεται, ωστόσο, στο επίκεντρο του ερευνητικού ενδιαφέροντος τόσο στην Ελλάδα όσο και στα Βαλκάνια γενικότερα. Αιτία γι' αυτό είναι η παρουσία της βυζαντινής μουσικής όχι ως απλού πεδίου έρευνας, αλλά ως ζωντανής παραδόσεως μέσα στην Ορθόδοξη Εκκλησία, η οποία παράδοση αναζητεί, όπως είναι φυσικό, τις άμεσες καταβολές της σε αυτό που βρίσκεται πιο κοντά από χρονολογική και υφολογική άποψη. Από την άλλη πλευρά είναι σημαντική η προβολή της εκκλησιαστικής μελοποιίας ως της μόνης ουσιαστικά «έντεχνης» μουσικής έκφρασης του μεσαιωνικού, αλλά και του νεότερου Ελληνισμού τουλάχιστον μέχρι τον 18ο αιώνα.

Για αυτούς τους λόγους, ως πρώτη συμβολή από ελληνικής πλευράς στη σειρά *Monumenta Musicae Byzantinae*, επελέγη η έκδοση (σε πανομοιότυπο) του

κώδικος αρ. 2406 της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος. Πρόκειται για μια ογκώδη Παπαδική 468 φύλλων, γραμμένη στη Μονή Τιμίου Προδρόμου Σερρών. Ο κώδικας, πέρα από το ότι περιέχει ένα σημαντικότερο ρεπερτόριο, αναγόμενο σε μια μεγάλη σειρά μελουργών (άνω των 100), έχει και μεγάλη συμβολική σημασία, αφού γράφτηκε ακριβώς το έτος 1453 (σε σημείωση του γραφέα αναφέρεται και η άλωση της Κωνσταντινουπόλεως την ίδια χρονιά). Τον εξαιρετικά πλούσιο αυτόν κώδικα χρησιμοποίησε ως βάση και ο μουσικολόγος Miloš Velimirović για τον καταρτισμό μιας ενδεικτικής λίστας των Βυζαντινών μελουργών ("Byzantine Composers in ms. Athens 2406", *Essays presented to Egon Wellesz*, Οξφόρδη 1966, σ. 7-18). Αν εξαιρέσουμε το γεγονός ότι λείπουν 29 φύλλα από την αρχή του, ο κώδικας βρίσκεται σε πολύ καλή κατάσταση, η δε γραφή του είναι καθαρή και ευανάγνωστη.

Το συνοδευτικό υλικό της έκδοσης θα παρουσιαστεί σε έντυπη μορφή, ενώ οι έγχρωμες φωτογραφίες των φύλλων του χειρογράφου θα είναι διαθέσιμες σε CD- ή DVD-ROM. Το έντυπο υλικό θα περιλαμβάνει: α) αναλυτική κωδικολογική περιγραφή και παλαιογραφικό σχολιασμό τόσο της γραφής του κειμένου, όσο και της μουσικής σημειογραφίας, β) πλήρη καταγραφή των περιεχομένων με όλες τις ρουμπρίκες, τα initia των υμνογραφικών κειμένων και τις σημειώσεις του γραφέα, γ) ευρετήρια μελών (αλφαβητικό και κατά κατηγορία), μελουργών και τόπων προέλευσης. Τα συνοδευτικά κείμενα θα είναι στα ελληνικά και στα αγγλικά. Ήδη έχει ολοκληρωθεί η φωτογράφιση του χειρογράφου και η ψηφιοποίηση του οπτικού υλικού, ενώ προχωρεί η προετοιμασία των κειμένων και η επεξεργασία μιας μικρής Βάσης Δεδομένων, στην οποία θα στηριχθεί ο καταρτισμός των ευρετηρίων.

Η έκδοση μας πλήρους Παπαδικής στα πλαίσια της σειράς *Monumenta Musicae Byzantinae* εκτιμάται ότι θα αποτελέσει ιδιαίτερο εκδοτικό γεγονός, που α) θα προσφέρει ένα μοναδικό εργαλείο όχι μόνο στους ερευνητές της βυζαντινής μουσικής, αλλά και στους ανά τον κόσμο βυζαντινολόγους και παλαιογράφους, β) θα προβάλει διεθνώς την Ελλάδα και τη μουσική της κληρονομιά, αφού σχεδιάζεται να γίνει με τις καλύτερες δυνατές προδιαγραφές και γ) θα αποτελέσει το ερέθισμα για την αναβίωση ενός ρεπερτορίου είτε ξεχασμένου, είτε ιδωμένου μέσα από τον παραμορφωτικό φακό του 19ου αιώνα.

ιβ') Το Κέντρο μετά από πρόταση της καθηγήτριας Αντωνίας Τριχοπούλου στο πλαίσιο του Προγράμματος «**Συμβολή των παραδοσιακών ελληνικών τροφίμων και εδεσμάτων στην υγεία των καταναλωτών**» ανέλαβε τη λαογραφική έρευνα για οκτώ είδη διατροφής. Η έρευνα ανατέθηκε σε ερευνητές και συνεργάτες του Κέντρου.

ιγ') "European Acritic Heritage (ACRINET)"

Το Κέντρο διεξεδίχησε και πέτυχε ως Leader, στο πλαίσιο του Προγράμματος «Πολιτισμός 2000», τη συμμετοχή του σε ευρωπαϊκό Πρόγραμμα με θέμα «European Acritic Heritage» ως επιστημ. υπεύθυνος, σε συνεργασία με το Υπουργείο Πολιτισμού, το Univer. de Paris I Sorbonne-Pantheon (Ελένη Αρβελέρ), το Consejo Superior de Investigaciones Cientificas της Ισπανίας, το Πανεπιστήμιο «Άγιος Κλήμης της Αχρίδας» της Βουλγαρίας και το Ελληνικό Ινστιτούτο της Βενετίας.

Στο πλαίσιο του Προγράμματος πραγματοποιήθηκε στο Κέντρο Λαογραφίας η πρώτη Συνάντηση (30 Ιανουαρίου 2002 στο κτήριο της Ακαδημίας Αθηνών), στην οποία συμμετείχαν εκτός των εκπροσώπων των εταιρών του Προγράμματος ειδικοί επιστήμονες, οι οποίοι εκλήθησαν να καταθέσουν τις απόψεις τους για τη θεματολογία ερευνητικών υποθεμάτων και για νέους τομείς έρευνας και συζήτησαν με τους φορείς υλοποίησης του έργου θέματα δημιουργίας ενός Ινστιτούτου - Μουσείου της ακριτικής παράδοσης στον ευρωπαϊκό χώρο. Η διευθύντρια του Κέντρου Αικατερίνη Πολυμέρου-Καμηλάκη ανέπτυξε το πλαίσιο του Προγράμματος¹.

1. Το Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας σε συνεργασία με το Υπουργείο Πολιτισμού (Μουσείο Ελληνικών Λαϊκών Μουσικών Οργάνων), τον Δήμο Ηγουμενίτσας, το Πανεπιστήμιο της Σορβόνης (Πάνθεον, Κέντρον Βυζαντινών Σπουδών και Εγγύς Χριστιανικής Ανατολής), το Consejo Superior de Investigaciones Cientificas της Βαρκελώνης, το Ελληνικό Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών της Βενετίας και το Πανεπιστήμιο της Σόφιας διεξάγει κοινοτικό Πρόγραμμα με γενικό θέμα "European Acritic Heritage Network (ACRINET)". Το Πρόγραμμα εντάσσεται, όπως προαναφέρθηκε, στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος «Πολιτισμός 2000».

Το κοινό ευρωπαϊκό πολιτισμικό υπόβαθρο συνήθως το αναζητούμε στην αρχαιότητα και στις επιδράσεις της στους πολιτισμούς των επόμενων λαών. Σπάνια το εθνογραφικό υλικό χρησιμοποιήθηκε ως συνδετικός κρίκος μεταξύ διαφορετικής εθνικότητας ή θρησκευόμενων λαών. Θα έλεγα μάλιστα ότι θεωρήθηκε μάλλον ως διακριτικό της διαφορετικότητας. Έτσι προσπάθειες να ανιχνευθούν στοιχεία που υποδηλώνουν την ύπαρξη ενός κοινού πολιτισμικού υποβάθρου, πάνω στο οποίο αναπτύσσουν τη διαφορετικότητά τους οι ευρωπαϊκοί λαοί, θεωρούμε ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικές στις μέρες μας. Ηθικές αξίες πανανθρώπινες, πάθη και συμφορές, αναλήψεις για τη ζωή και τον θάνατο, όπως περνούν μέσα από τα υπερεθνικά παραμύθια, τις λαϊκές παραδόσεις και τις ποιητικές παραλογές, αποθησαυρισμένη παρομοιακή σοφία και αναλήψεις για τον φυσικό και υπερφυσικό κόσμο κ.ά., θα μπορούσαν να αναζητηθούν ως το κοινό πολιτισμικό υπόβαθρο, πάνω στο οποίο θα κτίσουν τις μελλοντικές συνεργασίες τους οι λαοί της Ευρώπης και του κόσμου. Σ' έναν κόσμο, όπως ο σημερινός, όπου τα σύνορα είναι στην πραγματικότητα δυσδιάκριτα, αλλά ωστόσο ζώνες πραγματικών τριβών και αματηρών αγώνων, οραματιζόμαστε να «οριοθετήσουμε» τα στοιχεία που ενώνουν τους πολιτισμούς μας και να «εξακρίσουμε» τα περιττά που δημιουργούν τα προβλήματα.

Στις 7 Μαρτίου του έτους 2002 πραγματοποιήθηκε στο Υπουργείο Πολιτισμού, παρουσία του υπουργού Ενόγγ. Βενιζέλου, συνέντευξη τύπου από την πρόεδρο του Πανεπιστημίου της Ευρώπης Ελένη Αρβελέρ και τη διευθύντρια του Κέντρου Αικατερίνη Πολυμέρου - Καμηλάκη για το ίδιο Πρόγραμμα, την οποία ακολούθησαν ιδιαίτερα πολλά και ενδιαφέροντα δημοσιεύματα του τύπου.

Το υλικό που θα προκύψει από την ερευνητική συνεργασία θα πάρει σάρκα και οστά στο Κέντρο-Μουσείο της Ακρικής Κληρονομιάς με όλα τα μέσα που διαθέτει η σύγχρονη τεχνολογία και επικοινωνία. Το Μουσείο αυτό σχεδιάζουμε να είναι ο τελευταίος «ακρίτης» που θα χρειαστεί να υπερασπιστεί τα αυτονόητα «άκρα», στα οποία έχουν δικαίωμα οι λαοί να εκτείνουν - καλλιεργούν τον πολιτισμό τους. Το Κέντρο Ερεύνες της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών διαθέτει σήμερα τη μεγαλύτερη συλλογή αρχειοθετημένων δημοτικών τραγουδιών (περίπου 120.000) στην Ελλάδα. Σημαντικό μέρος των αρχειοθετημένων τραγουδιών είναι αφηγηματικά στην ελληνική γλώσσα, κατηγοριοποιημένα ως «ακρικικά», αλλά και τραγούδια που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με αυτά (παράλογες, επύλλια, ιστορικά, κλέφτικα, μοιρολόγια κ.λπ.), που ο αριθμός τους ανέρχεται στις 6.500 παραλλαγές. Πολλαπλάσιος αριθμός τραγουδιών (στα οποία περιλαμβάνεται μεγάλος αριθμός ακρικών) βρίσκεται στο Κέντρο είτε σε χειρόγραφα ή σε ηχητικές καταγραφές, που έχουν εν μέρει αρχειοθετηθεί, είτε σε ξένες δημοσιεύσεις. Στο ΚΕΕΛ έχει ήδη δημιουργηθεί ψηφιακή Βάση Δεδομένων για την αρχειοθέτηση και μελλοντική έκδοση όλων των τραγουδιών μέσα σε αυτό το πολύπλευρο και πολυεπίπεδο πλαίσιο. Τα εν λόγω ακρικικά τραγούδια δηλαδή έχουν αρχειοθετηθεί και μελετηθεί με βάση το περιεχόμενό τους, κυρίως κάποια ονόματα που θεωρήθηκε ότι τα συνδέουν ιστορικά με το Έπος του Διγενή Ακρίτα και τη βυζαντινή στρατιωτική παράδοση, αλλά και κάποια θέματα ή επεισόδια που είναι κοινά στην προφορική ποιητική - μουσική παράδοση και το έπος. Στις αρχειοθετημένες παραλλαγές αναφέρεται ενίοτε και το πότε, σε ποιά περίπτωση τραγουδιούνται τα ακρικικά, χωρίς όμως να δίνεται ιδιαίτερη σημασία σε αυτό ή να γίνεται πάντοτε συσχετισμός του εθνικού πλαισίου, της χρονικής συγκυρίας, της επιτέλεσης και των δρώντων προσώπων με το περιεχόμενο των τραγουδιών. Σήμερα είναι δεδομένο ότι τα τραγούδια ως πολιτισμικά φαινόμενα πρέπει να θεωρούνται και όσο το δυνατόν να καταγράφονται και να μελετώνται μέσα σε «ζωντανές» συνθήκες επιτέλεσης και σε συσχετισμό με τα τοπικά κοινωνικά, παραγωγικά, θρησκευτικά, ιστορικά, τελετουργικά κ.λπ. συμφραζόμενα, τα δρώντα υποκείμενα (και ως σώματα, κίνηση και δράση), το φυσικό πλαίσιο. Ο όρος «ακρικός» παίρνει διαφορετικό περιεχόμενο ανάλογα με την επιστημονική προσέγγιση (ιστορική, φιλολογική, εθνολογική, θρησκευτική κ.λπ.) και τη σημασία και το νόημα που αποδίδεται κυριολεκτικά, συμβολικά και μεταφορικά στους όρους «άκρη», «ακρίτης». Θα αποτελέσει έτσι επίτευγμα του Προγράμματος η όσο το δυνατόν πολυεπιστημονική προσέγγιση του αντικείμενου και η ανάδειξή του ως πολύσημο πολιτισμικού ή και ιστορικού φαινομένου μέσα από μια πολυπολιτισμική και διαθρησκευτική προσέγγιση. Από την εθνογραφική παρατήρηση τα ακρικικά τραγούδια (μαζί με άλλα) αναδεικνύονται κυρίως ως περισσότερο ή λιγότερο αυτοτελή επεισόδια μιας μακράς προφορικής μουσικής - μυθικής παράδοσης θρησκευτικού - λατρευτικού χαρακτήρα, που αφορά ένα ευρύτατο γεωγραφικό χώρο και η οποία σχετίζεται τελετουργικά με τις διαβατήριες φάσεις του κύκλου του χρόνου, της βιολογικής, της παραγωγικής διαδικασίας και της ανθρώπινης ζωής.

Το Πρόγραμμα προβλέπει έρευνα και συναντήσεις ειδικών εντός και εκτός της Ελλάδος. Όσον αφορά την έρευνα και την καταγραφή, γνώμονας είναι η εθνογραφική, συγχρονική θεώρηση των ακριτικών τραγουδιών μέσα στο πολιτισμικό πλαίσιο, συνδυαστικά σε σχέση με τις τοπικότητες, τα συμβολικά - μεταφορικά «όρια» και τη ζωντανή τους επιτέλεση (έρευνα και καταγραφές).

Το Κέντρο, επιστημονικός υπεύθυνος - συντονιστής του Προγράμματος, κατά τη διάρκεια του έτους 2003 έλαβε μέρος με τη διευθύντρια και ερευνητές του σε τρεις σχετικές επιστημονικές συναντήσεις - συνέδρια στο Παρίσι (Μάρτιος), στη Βαρκελώνη (Ιούνιος) και στη Βενετία (Νοέμβριος). Εκτενής παρουσίαση του Προγράμματος έγινε από τον ακαδημαϊκό Νικόλ. Κονομή σε δημοσία συνεδρία της Ακαδημίας Αθηνών.

Α') ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

1) Τη διάθεση του πλουσιότατου αρχείου «ακριτικών» αφηγηματικών τραγουδιών σε ψηφιοποιημένη μορφή και αντιγράφων των - λίγων προς το παρόν - σχετικών εθνογραφικών καταγραφών με multimedial καθώς και των καταγραφών που θα πραγματοποιηθούν.

2) Εποπτεία και συντονισμό των προσώπων και των δράσεων του Προγράμματος. Όσον αφορά την έρευνα και την καταγραφή, γνώμονάς μας είναι η εθνογραφική, συγχρονική θεώρησή τους μέσα στο σχετικό πολιτισμικό πλαίσιο τους, συνδυαστικά σε σχέση με τις τοπικότητες, τα συμβολικά - μεταφορικά «όρια» και τη ζωντανή τους επιτέλεση (έρευνα και καταγραφές).

3) Εποπτεία της επιστημονικής συγκρότησης του Μουσείου Ακριτικής Κληρονομιάς, των φολκλορικών κ.ά. παραστάσεων και της εν γένει παραγωγής προϊόντων (εκδόσεων, εκδόσεων, συνεδρίων, κινηματογραφικών ταινιών κ.λπ.).

4) Συμμετοχή των ερευνητών στις καθορισμένες διακρατικές συναντήσεις και με ανακοινώσεις στα σχετικά συνέδρια.

Β') ΑΙΤΗΜΑΤΑ

1) Οικονομική υποστήριξη τόσο σε επίπεδο προσώπων όσο και τεχνικού εξοπλισμού για την αξιοποίηση και αξιολόγηση του υπάρχοντος αρχείου ακριτικών αφηγηματικών τραγουδιών του ΚΕΕΛ και την εισαγωγή του στην ψηφιακή βάση, καθώς και τον εμπλουτισμό της με μη αρχειοθετημένο υλικό από τις πηγές.

2) Χρηματοδότηση ερευνητικών αποστολών και καταγραφών σε «ακριτικές» περιοχές:

α) εντός των συνόρων του ελληνικού εθνικού χώρου.

β) εκτός των συνόρων, σε ελληνόφωνες κοινότητες του έξω Ελληνισμού (Κάτω Ιταλία, Κύπρος, Μαύρη Θάλασσα κ.λπ.) και παροιμίες της διασποράς.

γ) μελέτη - καταγραφή παράλληλων κοινών «ακριτικών» παραδόσεων, π.χ. έπος Κιόρογλου, βαλκανικά ηρωικά έπη κ.λπ.

Το ΚΕΕΛ ελπίζει - και θα προσανατολιστεί προς την επίτευξη και αυτού του στόχου - ότι μετά την ολοκλήρωση του συγκεκριμένου Προγράμματος θα υπάρξει συνέχεια του για επέκταση της έρευνας σε περιοχές και λαούς της Ανατολής σε συνεργασία με τους αντίστοιχους φορείς (Περσία, Αραβία, Καύκασο, Τουρκία, Ινδίες κ.λπ.), σε λαούς που υπήρξαν οι συνδημουργοί και συγκληρονόμοι της παράδοσης του ηρωικού ακριτικού έπους.

ιδ') **M.I.S. (Management Information System):** Δημιουργήθηκε Βάση Δεδομένων για την ταξινόμηση και αρχειοθέτηση του διοικητικής φύσεως υλικού του Κέντρου Λαογραφίας. Αναζήτηση, καταγραφή και οργάνωση πληροφοριών για τα διοικητικά θέματα (Πρακτικά Εφορευτικής Επιτροπής, εισερχόμενα και εξερχόμενα έγγραφα, εγκριτικά, διαγωνισμοί, πρακτικά, αγορά υλικού κ. ά.) με σκοπό την εισαγωγή τους στο M.I.S.

ιε') *«Ανάπτυξη Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης του Λαϊκού Πολιτισμού»*

Το έτος 2002 το Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας εγκαταστάθηκε οριστικά στο νεοκλασικό κτήριο της οδού Ηπίτου 3, δωρεάς του Ιδρύματος Λίλιαν Βουδούρη, όπου αναπτύσσει πλέον τις δραστηριότητές του και στεγάζει τις Συλλογές και τα Αρχεία του, την Εθνική Μουσική Συλλογή και το Μουσικό Εργαστήριο, τη Βιβλιοθήκη, το Αρχείο Χειρογράφων και την Μουσειακή Συλλογή, την έκθεση της οποίας χρηματοδοτεί η Εταιρεία «Αργυρομεταλλευμάτων και Βαρυτίνης».

Το Κέντρο Λαογραφίας επεξεργάστηκε και υπέβαλε Πρόταση με θέμα: *«Ανάπτυξη Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης του Λαϊκού Πολιτισμού»* στο πλαίσιο του Προγράμματος της «Κοινωνίας της Πληροφορίας» και επέτυχε σε εθνικό επίπεδο χρηματοδότηση ύψους 800.000 ευρώ.

Άδεια για ανάγνωση ανεκδότου – χειρογράφου υλικού από ερευνητές

Στη Βιβλιοθήκη του Κέντρου Λαογραφίας εργάζονται καθημερινά Έλληνες και ξένοι ερευνητές. Το Κέντρο έκανε δεκτή την αίτηση του Kamen Dontchev από τη Βουλγαρία για μελέτη επί ένα δεκάμηνο στο Αρχείο του Κέντρου και εξειδίκευση σε θέματα του εθνικού δικαίου.

Η χρησιμοποίηση, ωστόσο, του ανεκδότου υλικού του Αρχείου των Χειρογράφων επιτρέπεται μόνο με γραπτή άδεια της Εφορευτικής Επιτροπής. Κατά το διάστημα των ετών 1999-2003 δόθηκε η άδεια για ανάγνωση και χρήση αρχαικού υλικού στους εξής ερευνητές, μεταπτυχιακούς φοιτητές, υποψηφίους διδάκτορες κ.ά.:

Άννα Κυδώνη, μεταπτυχιακή φοιτήτρια Λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Στυλιανή Κοντογιάννη, μεταπτυχιακή φοιτήτρια Λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (χειρόγραφα 2081, 2764, 2957, 32,80, 4524, 1121). Στην ίδια, ως υποψήφια διδάκτορα, αποφασίστηκε να δοθεί η άδεια να μελετήσει τα χειρόγραφα 421, 725 και 1146 της Αμοργού, προκειμένου να προχωρήσει τη διδακτορική της διατριβή με θέμα «Παραδοσιακά επαγγέλματα στις Κυκλάδες».

Παναγιώτα Ανδριανοπούλου, μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Πέτρο Φραντζέσκο, μεταπτυχιακό φοιτητή, για τη μελέτη χειρογράφων από τα χωριά Κοιμακή, Κορωνίδα και Απείρανθο Νάξου, προκειμένου να προχωρήσει τη μεταπτ. εργασία του για την ανδρική ενδυμασία της Νάξου. Αποφασίστηκε να του δοθεί η άδεια να μελετήσει επιτόπου τα χειρόγραφα.

Γ. Πεφάνη, λέκτορα του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών, ο οποίος είχε ζητήσει να μελετήσει τις παραλλαγές του παραμυθιού της Κουτσοχέρας και να συμπεριλάβει σε έκδοσή του 4-5 παραλλαγές του σε παράρτημα. Οι παραλλαγές που θα επιλεγούν θα τεθούν υπ' όψιν της Ε.Ε., όταν θα ολοκληρωθεί η μελέτη.

Στη «Θεατρική και Φιλολογική Σκηνή Δικηγόρων Βόλου και Συνεργαζομένων», η οποία ζήτησε αντίγραφο μελοποίησης του άσματος «του Γιοφυριού της Άρτας» και πληροφοριακά στοιχεία για τη συγκεκριμένη παράσταση.

Νικόλαο Παντελίδη, επίκ. καθηγητή Γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Θράκης, τα χειρόγραφα με αρ. 1082, 1085, 1089, 1091, 1114, 1135, 1159, 1204, 1206, 1378, 1468, 1481, 1482, 1484, 1496, 1690, 3276, 3277, 3289, 3308. Για τα χειρόγραφα 1508 και 1566 αποφασίστηκε να μη δοθεί άδεια, επειδή έχουν φθαρεί. Αυτό μπορεί να γίνει μετά τη φωτογράφησή τους.

Λίνα Μουσιώνη, η οποία για τις ανάγκες της διδακτορικής της διατριβής ζήτησε να μελετήσει τα χειρόγραφα με αρ. 805, 905, 1411 και 1436 από τον

Τίρναβο Θεσσαλίας. Αποφασίστηκε να δοθεί άδεια να μελετήσει επιτόπου τα χειρόγραφα.

Μαριάνθη Καπλάνογλου και Εμμανουέλλα Κατρινάκη για τη μελέτη χειρογράφων του Κέντρου (επισυνάπτεται πίνακας) για τη συγκρότηση του Καταλόγου των ελληνικών παραμυθιών, τύπων και παραλλαγών, που εκδίδει η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς.

Μαρία Αχτσιβασίλη για τη σύνταξη διδακτορικής διατριβής στο Πανεπιστήμιο της Βιέννης (Μουσικολογία) στον καθηγητή Winckler. Η Μ. Αχτσιβασίλη ζήτησε αντίγραφο 37 τραγουδιών του Αρχείου. Αποφασίστηκε να δοθεί αντίγραφο των πρώτων στροφών κάθε τραγουδιού, προκειμένου να εξυπηρετηθεί στην έρευνά της. Το πλήρες μουσικό κείμενο μπορεί να ελέγξει επιτόπου στο Στούντιο του Κέντρου.

Σπ. Μαντά να συμβουλευτεί το χειρόγραφο 1083 (του Β. Φάβη) για το τραγούδι του Γεφυριού της Άρτας.

Ιωάννα Κατσαργύρη, υποψήφια διδάκτορα, προκειμένου να μελετήσει τα χειρόγραφα της Μυτιλήνης σχετικά με τα λουτρά του νησιού.

Μαρία Βραχιονίδου, υποψήφια διδάκτορα, για να μελετήσει τα χειρόγραφα των χωριών Γαλάτιστα και Ταξιάρχης της Χαλκιδικής για τη διδακτορική διατριβή της με θέμα: «Κοινωνική και πολιτισμική αξία των μανταριών».

Επίσης από τον Καλλιτεχνικό Σύλλογο Δημοτικής Μουσικής Δόμνα Σαμίου ζητήθηκε η χρήση φωτογραφίας με το αντικείμενο «χελιδόνα» του Φωτογραφικού Αρχείου του Κέντρου, προκειμένου να χρησιμοποιηθεί στο Πρόγραμμα του Φεστιβάλ Αθηνών στο Ηρώδειο για την παράσταση της Δόμνας Σαμίου με παιδικά συγκροτήματα σε παραδοσιακή μουσική στις 2 Σεπτεμβρίου 2001.

Στην εταιρεία πληροφορικής ΣΥΣΤΕΜΑ, η οποία έχει δημιουργήσει το λογισμικό για την κατάταξη και αξιοποίηση του υλικού του Κέντρου, δόθηκε άδεια να χρησιμοποιήσει σε εκπαιδευτικό πρόγραμμα, το οποίο ετοιμάζει για το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, δέκα (10) φωτογραφίες από το Φωτογραφικό Αρχείο του Κέντρου.

Αποφασίστηκε να χορηγηθεί αντίγραφο των χειρογράφων με αρ. 2.309/1959 και 3.200/ 1967 στον συλλογέα και καταθέτη τους Κ. Αθανασάτο, καθώς και στους απογόνους συλλογέων Αναστάσιο Λουριγιώτη, Μανόλη Τσιώρο και Πέτρο Παγώνη ηχογραφημένο υλικό των γονέων των για συναισθηματικούς λόγους. Στον Ιωάννη Βήκα να δοθούν οι σελίδες 1-18 του χειρογράφου αρ. 376 του πατέρα του για το οικογενειακό του αρχείο.

Στην Birgit Olsen, η οποία ζήτησε να μελετήσει τα χειρόγραφα με αριθμούς 1387, 1395, 1396 και 1398, αποφασίστηκε να μη δοθεί άδεια να μελετήσει το υλικό των χειρογράφων, επειδή είναι εξαιρετικά φθαρμένα. Αυτό μπορεί να γίνει μετά τη φωτογράφησή τους.

Στον Βασ. Νιτσιάκο, αναπλ. καθηγητή Λαογραφίας, αποφασίστηκε να διατεθεί ένα αντίγραφο της ταινίας «Ο Καλόγερος» του Γ. Ν. Αικατερινίδη για τις ανάγκες της διδασκαλίας μαθημάτων στον Τομέα Λαογραφίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, αφού ερωτηθεί ο Γ. Αικατερινίδης και αφού υπογράψει υπεύθυνη δήλωση για τη χρήση του υλικού της μόνο για τις ανάγκες της διδασκαλίας.

Στο αίτημα του Διευθυντή της Καϊρείου Βιβλιοθήκης Άνδρου Δημήτρ. Πολέμη να επιτραπεί στον μουσικολόγο Μάρκο Δραγούμη και τους συνεργάτες του να συμβουλευτούν τις μουσικές καταγραφές της αποστολής του αεμνήστου Σπυρ. Περιστέρη στην Άνδρο δόθηκε απάντηση ότι αυτό θα καταστεί δυνατόν μετά την ολοκλήρωση της ψηφιοποίησης του υλικού (στο Στούντιο του ΚΕΕΛ).

Στον Ευάγγελο Αυδίο, αναπλ. καθηγητή Λαογραφίας, ο οποίος έχει ζητήσει να μελετήσει το Αρχείο Παραδόσεων δόθηκε η απάντηση ότι αυτό μπορεί να γίνει μετά τη φωτογράφιση των χειρογράφων.

Στους Κων. Ι. Κόντο και Νικόλαο Μήτση, οι οποίοι ζήτησαν αντίγραφα ανεκδότητων χειρογράφων συλλογών, δόθηκε αρνητική απάντηση. Το Κέντρο δίνει αντίγραφα μόνο στους συλλογείς-συγγραφείς των χειρογράφων. Η ανάγνωση των χειρογράφων γίνεται μόνο στον χώρο του Κέντρου.

Κυρ. Βλασιάδη, ο οποίος έχει ζητήσει αντίγραφο των τραγουδιών από τη Συνασσό Καππαδοκίας, που ηχογραφήθηκαν το έτος 1950 από τον Γ. Μέγα, αποφασίστηκε να μη δοθεί αντίγραφο.

Πρακτική Άσκηση φοιτητών

Και κατά το έτος 1999 το Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας, όπως και κατά το πρόσφατο παρελθόν, συνεργάστηκε με το Πάντειο Πανεπιστήμιο για την πρακτική άσκηση των φοιτητών του, κυρίως της Κοινωνιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας. Το Κέντρο προσφέρει με τη συνεργασία αυτή τη γνώση και την εμπειρία του όσον αφορά την έρευνα, τη λειτουργία του Αρχείου, τη βιβλιογραφία, την αξιοποίηση των επιστημονικών δεδομένων κ.λπ. Οι φοιτητές συμβάλλουν, αντιστοίχως, με την εργασία τους στην υποστήριξη του έργου του Κέντρου. Όπως έχει μάλιστα τονίσει σε σχετική εγκύκλιό του (12 Μαΐου 1999) προς τις Εφορευτικές Επιτροπές και τους Επόπτες των Κέντρων ο Γενικός Γραμματέας της Ακαδημίας Αθηνών, καθηγητής κ. Ν. Μαρσιανός, «ο διάυλος επικοινωνίας και συνεργασίας της Ακαδημίας Αθηνών με το Πανεπιστήμιο είναι διπλά επωφελής: συνδέεται η έρευνα με την εκπαιδευτική διαδικασία, πράγμα που σήμερα αποτελεί ζητούμενο αλλά και προαπαιτούμενο για τη χρηματοδότηση ερευνητικών προγραμμάτων, και γίνεται ευρύτερα γνωστή στην επιστημονική κοινότητα η συμβολή της Ακαδημίας σε επίπεδο ερευνητικό και παιδευτικό».

Στο πλαίσιο συνεργασίας του Κέντρου Λαογραφίας με το Πάντειο Πανεπιστήμιο πραγματοποιήσαν την πρακτική τους άσκηση κατά τα έτη 1999-2003, υπό την εποπτεία του ερευνητή Α' βαθμίδας Ελευθερίου Αλεξάκη, οι εξής φοιτητές και φοιτήτριες:

Ελευθερία Ανδρεαδάκη (4 Φεβρουαρίου έως 6 Απριλίου 1999), φοιτήτρια του Τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας. Ενημερώθηκε για τη λειτουργία και τους ποικίλους τομείς έρευνας στο Κέντρο Λαογραφίας και ασχολήθηκε ιδιαίτερα με την εισαγωγή σε Βάση Δεδομένων των εργαστηρίων και επιχειρήσεων, που ασκούν χειροτεχνική δραστηριότητα με παραδοσιακούς τρόπους, στο πλαίσιο του Προγράμματος συνεργασίας του Κέντρου Λαογραφίας με τον ΕΟΜΜΕΧ. Είχε το ενδιαφέρον και την ευκαιρία να αναδιφήσει χειρόγραφα του Κέντρου, να επικοινωνεί με τους ερευνητές και να προσπαθεί να αξιοποιήσει τον χρόνο παρουσίας της στο Κέντρο επωφελώς για την επιστημονική κατάρτισή της.

Ειρήνη Αβραμοπούλου (β' εξάμηνο του 1999), φοιτήτρια του Τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας. Ενημερώθηκε για το αντικείμενο του Κέντρου Λαογραφίας και ασχολήθηκε με την εισαγωγή σε Βάση Δεδομένων των εργαστηρίων και επιχειρήσεων, που ασκούν χειροτεχνική δραστηριότητα με παραδοσιακούς τρόπους, στο πλαίσιο του Προγράμματος συνεργασίας του Κέντρου Λαογραφίας με τον ΕΟΜΜΕΧ. Ασχολήθηκε επίσης με την απομαγνητοφώνηση λαογραφικού υλικού από επιτόπιες έρευνες, καθώς και με την αρχειοθέτηση τραγουδιών.

Απόστολος Γούλας (β' εξάμηνο του 1999), φοιτητής του Τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, ο οποίος, αφού ενημερώθηκε για το αντικείμενο του Κέντρου Λαογραφίας, ασχολήθηκε με την απομαγνητοφώνηση λαογραφικού υλικού από επιτόπιες έρευνες του Ελ. Αλεξάκη. Ασχολήθηκε επίσης με την εισαγωγή στη Βάση Δεδομένων υλικού των Ερωτηματολογίων για τα εργαστήρια και τις επιχειρήσεις που ασκούν χειροτεχνική δραστηριότητα με παραδοσιακούς τρόπους, στο πλαίσιο του Προγράμματος συνεργασίας του Κέντρου Λαογραφίας με τον ΕΟΜΜΕΧ.

Αντώνιος Κουζούπης (β' εξάμηνο του 1999), φοιτητής του Τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας. Αφού ενημερώθηκε για τους ποικίλους τομείς εργασίας του Κέντρου Λαογραφίας, εργάστηκε ως βοηθός στη Βιβλιοθήκη του Κέντρου και κατόπιν στην απομαγνητοφώνηση λαογραφικού υλικού σε ποντιακό γλωσσικό ιδίωμα. Μετά το τέλος της πρακτικής άσκησης, λόγω του ενδιαφέροντος που επέδειξε για το αντικείμενο εργασίας του, εργάστηκε για ένα ακόμη τρίμηνο με σύμβαση έργου για τις ανάγκες του Προγράμματος καταγραφής των εργαστηρίων και επιχειρήσεων, που ασκούν χειρο-

τεχνική δραστηριότητα με παραδοσιακούς τρόπους, στο πλαίσιο του Προγράμματος συνεργασίας του Κέντρου Λαογραφίας με τον ΕΟΜΜΕΧ.

Δήμητρα Χρυσού, φοιτήτρια του Τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας. Αφού ενημερώθηκε για τους ποικίλους τομείς εργασίας του Κέντρου Λαογραφίας, εργάστηκε στο Φωτογραφικό Αρχείο του Κέντρου, όπου με την καθοδήγηση της μουσειολόγου Κλεοπάτρας Φατούρου ειδικεύτηκε στη σάρωση φωτογραφικού υλικού και την εισαγωγή του στη Βάση Δεδομένων. Από 4-7 Δεκεμβρίου 2003 παρακολούθησε και επακούησε στις εργασίες διεξαγωγής του Διεθνούς Συνεδρίου «Ο Νικόλαος Γ. Πολίτης και το Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας». Είχε το ενδιαφέρον και την ευκαιρία να αναδιφήσει χειρόγραφα του Κέντρου, να επικοινωνήσει με τους ερευνητές και να προσπαθεί να αξιοποιήσει τον χρόνο παρουσίας της στο Κέντρο επωφελώς για την επιστημονική κατάρτισή της.

Συνεργασία με επιστημονικά Ιδρύματα, ομοειδείς και άλλους φορείς

Επιδίωξη του Κέντρου τα τελευταία χρόνια είναι, μεταξύ άλλων, και η συνεργασία με ομοειδή ιδρύματα και μη κερδοσκοπικούς φορείς, κυρίως στον τομέα των εκδόσεων. Έχει προχωρήσει η συνεργασία με το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα (από κοινού εκδόσεις: Δημοτικά τραγούδια της Σκύρου του μουσικολόγου Σωτηρίου Τσιάνη, καθώς και Δημοτικά τραγούδια της Αρκαδίας του ίδιου).

Συνεργασία με το Ινστιτούτο Επεξεργασίας Λόγου (ΙΕΛ) στο πλαίσιο του Προγράμματος ΣΑΠΦΩ (1998-2000).

Συνεργασία με τον ΕΟΜΜΕΧ (1997-2000) στο πλαίσιο του Προγράμματος «Δημιουργία Ηλεκτρονικού Καταλόγου ενεργών εργαστηρίων παραδοσιακής βιοτεχνίας».

Συνεργασία με το Μουσείο της Ελιάς της γαλλικής πόλεως Nyons, το Ινστιτούτο Κοινωνικών Σπουδών της Ισπανίας και τον Δήμο Αρκαδίου Ρεθύμης και τον αρχιτέκτονα Μύρωνα Τουμπογιάννη στο πλαίσιο του Προγράμματος RAPHAEL: Το Μουσείο της Ελιάς στα Καψαλιανά Αρκαδίου Ρεθύμης (1997-1999). Στο πλαίσιο του ίδιου Προγράμματος το Κέντρο Λαογραφίας οργάνωσε και πραγματοποίησε Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο με θέμα: «Η ελιά και το λάδι από την αρχαιότητα έως σήμερα», στο Μέγαρο της Ακαδημίας Αθηνών, 1-2 Οκτωβρίου 1999. Προέκταση αυτού του συνεδρίου υπήρξε το Συμπόσιο με θέμα: « Η ελιά και το λάδι στον χώρο και τον χρόνο» στις 24-26 Νοεμβρίου 2000 στην Πρέβεζα σε συνεργασία με το εκεί Ίδρυμα «Ακτία Νικόπολις».

Το 2003 σε συνεργασία με την Γενική Γραμματεία Ολυμπιακών Αγώνων το Κέντρο ανέλαβε τη δημιουργία Εκθέσεως με θέμα «Ελαίαις Εγκώμιον» στο

Μέγαρο της Ακαδημίας Αθηνών με την ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων του έτους 2004, καθώς και πολυτελή έκδοση με θέμα «Ωδή στην ελιά», με εισαγωγή του ακαδημαϊκού κ. Χρυσ. Χρήστου, και δίσκο ακτίνας με θέμα «Παληγγύρια και αγωνίσματα». Η ίδια έκθεση έχει ζητηθεί να ταξιδέψει στον Βόλο σε συνεργασία με τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Μαγνησίας.

Το Κέντρο σε συνεργασία με το Υπουργείο Πολιτισμού (Μουσείο Ελληνικών Λαϊκών Οργάνων), τον Δήμο Ηγουμενίτσας, το Πανεπιστήμιο της Σορβόνης (Πάνθεον, Κέντρον Βυζαντινών Σπουδών και Εγγύς Χριστιανικής Ανατολής), το Consejo Superior de Investigaciones Cientificas της Βαρκελώνης, το Ελληνικό Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών της Βενετίας και το Πανεπιστήμιο της Σόφιας διεξάγει κοινοτικό Πρόγραμμα με γενικό θέμα "European Acritic Heritage Network" ("ACRINET"). Το Πρόγραμμα εντάσσεται στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος «Πολιτισμός 2000». Επίσης στο πλαίσιο του ίδιου Προγράμματος πραγματοποιεί το 2004 (από 16 – 30 Απριλίου) έκθεση στο Χριστιανικό και Βυζαντινό Μουσείο της Αθήνας με θέμα «Οι Ακρίτες της Ευρώπης». Η ίδια έκθεση σχεδιάζεται να πραγματοποιηθεί στα Ιωάννινα σε συνεργασία με την Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών, καθώς και στην Κάρπαθο σε συνεργασία με τον Δήμο Καρπάθου και στη Θεσσαλονίκη στους χώρους και με τη συνεργασία του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού. Η ίδια έκθεση θα μεταφερθεί στο Παρίσι (Μουσείο του Cliny) στις 20 Μαΐου 2004.

Το Κέντρο συμμετέχει στην προετοιμασία έκθεσης με θέμα «Άλογο, όν λογικόν», η οποία θα πραγματοποιηθεί υπό την αιγίδα του Δήμου Αθηναίων στο Πάρκο Ελευθερίας του Δήμου από 18 Απριλίου μέχρι 6 Μαΐου 2004.

Έχει αρχίσει και προχωρεί ικανοποιητικά η δημοσίευση αρχαιακού υλικού στη σειρά εκδόσεων του Κέντρου «Πηγές του λαϊκού πολιτισμού» με χρηματοδότηση εξ ολοκλήρου από τοπικούς φορείς, όπως συνέβη με το Κοινοφελές Ίδρυμα Παξών, τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κορινθίας και τον Δήμο Φενεού, τον Σύνδεσμο Κιμωλίων «Η Οδηγήτρια»¹, την Κοινότητα Οθωνών² Κερκύρας κ.ά.

1. Αίτημα του Συνδέσμου Κιμωλίων να αναλάβει το Κέντρο Λαογραφίας την έκδοση του χειρογράφου αρ. 2758 (σελ. 452+ 75 ηχογραφήσεις τραγουδιών και λαϊκών χορών) του αιμνήστου Διευθυντή του Κέντρου Γεωργίου Κ. Σπυριδάκη από τη λαογραφική αποστολή του στην Κίμωλο το έτος 1963.

2. Αίτηση για την παραχώρηση προς έκδοση, σε συνεργασία με το Κέντρο, του χειρογράφου υλικού της λαογραφικής αποστολής του αιμνήστου καθηγητή της Λαογραφίας Δημ. Λουκάτου στους Οθωνούς και τα άλλα διαπόντια νησιά.

Στο πλαίσιο των εκδόσεων αυτών: Ο Σύνδεσμος Σαμαριναίων Λάρισας προτείνει τη χρηματοδότηση έκδοσης στη σειρά με τίτλο: «Πηγές του λαϊκού πολιτισμού» του μουσικού υλικού, που έχει καταγραφεί σε λαογραφική αποστολή του τότε ερευνητή του Κέντρου και μετέπειτα καθηγητή της Λαογραφίας Δημ. Β. Οικονομίδου κατά το έτος 1955. Ο Σύνδεσμος Σαμαριναίων Λάρισας θέτει στη διάθεση του Κέντρου συμπληρωματικό υλικό, φωτογραφικό και μουσικό.

Ο Δήμος Νέσσωνας Λαρίσης ζήτησε την ένταξη στην ίδια σειρά της εκδόσεως του υλικού του χειρογράφου της λαογραφικής αποστολής της Αικατ. Πολυμέρου-Καμηλάκη στον Δήμο Νέσσωνας Λαρίσης το έτος 1985 με οικονομική επιβάρυνση του Δήμου.

Η Εταιρεία Ναυπακτιακών Μελετών ζητεί την έκδοση ψηφιακού δίσκου με το υλικό της μουσικής αποστολής του Σπυρ. Περιστέρη στην περιοχή Ναυπακτίας με την οικονομική επιβάρυνσή της.

Το Κέντρο Λαογραφίας συνεργάστηκε με το Τοπικό Μουσείο Μηλεών Πελλίου για τη διακίνηση και τον δανεισμό 3 μουσειοσκευών με λαογραφικό περιεχόμενο σε εκπαιδευτικούς: «Η ελιά και το λάδι», «Από το στάρι στο ψωμί» και «Ο πεταλωτής». Τη διακίνηση πραγματοποίησε η γραμματέας του Κέντρου Ανθούλα Μπάκολη, στην οποία δόθηκε έπαινος από τον Εξωραϊστικό Πολιτιστικό Σύλλογο Μηλεών (Αύγουστος 2003).

Στο πλαίσιο των προγραμμάτων πρακτικής άσκησης φοιτητών το Κέντρο Λαογραφίας δέχεται και εκπαιδεύει φοιτητές κυρίως του Τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου (εργάστηκαν και ασκήθηκαν στο Κέντρο, κατά τα έτη 1999-2003, 6 φοιτητές), του Τμήματος Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου του Αιγαίου, του ΤΕΙ Συντήρησης Αθήνας και του ΤΕΙ Μουσικών Οργάνων της Πρέβεζας.